

Renesanční próza a divadlo

1. historiografie

- **1. João de Barros (1496 – 1570): *Dekády*** (As Décadas, 1552, 1553, 1563, 1615): měla být zeměpisně-historicko-ekonomická encyklopedie; autor ale napsal pouze část *Vojenství* (Milícia) o dobytelských činech Portugalců v zámoří, která se člení podle 4 světadílů (Evropa, Afrika, Asie, Brazílie), dochovala se pouze část o Asii, rozčleněna na 10 knih (dekády);
- autor spjat s král. dvorem (státní úředník), dílo má charakter oslavný, konvenční, tlumočí oficiální ideologii (expanze = svatá válka), vyzdvihuje pouze kladné stránky expanze (pouze jeden úhel pohledu)
- **2. Fernão Lopes de Castanheda (1500 - 1559): *Dějiny objevování a dobývání Indie*** (História do Descobrimento e Conquista da Índia pelos Portugueses, 1551 – 1561, 7 dílů)
- autor (syn úředníka působícího v zámoří) cestoval a poznal místa, o nichž psal; kromě hist. dokumentů použil též očitá svědectví ; považována za nejobjektivnější
- **3. Damião de Góis (1502 - 1574): *Kronika vlády D. Manuela I.***: snažil se o objektivní zachycení (nevýrazné vyprávění, chronologický sled bez perspektivy a zápletky); autor humanista (přítel Erasma, Luthera aj., obhajoval např. právo národů na vlastní víru), spjat se zámořským obchodem (správce faktorie v Antverpách), vedl obch. a dipl. mise (Německo, Pobaltí, Itálie, Polsko), udán inkvizici (zemřel za nevyjasněných okolností)

2. literatura o zámořských cestách

- 1. **námořnické knihy** (bez estetické hodnoty)
- 2. **zprávy o cestách** (Álvaro Velho: *Popis cesty Vasca da Gamy*, Pêro Vaz de Caminha: *Dopis králi Manuelovi o objevení Brazílie*)
- 3. **cestopisy** (popisy nových zemí, často z přičinění jezuitských misionářů)
- 4. **memoáry** (Gaspar Correia: *Záznamy z Indie*, *Lendas da Índia*; autor žil před 50 let v Orientu – očitý svědek událostí, o nichž psal; nedbalý styl)
- 5. **popisy ztroskotání** (vyd. v lidových – jarmarečních – brožurách) *Dějiny námořních tragédií* (História Trágico-Marítima):
 - obs. např. vyprávění o ztroskotání Sepúlvedově;
 - dobrodružné vyprávění psané barvitým jazykem s využitím námoř. slangu

- Naufrágio do "Galeão Grande S. João",
in Bernardo Gomes de Brito,
Historia Trágico-Marítima, Lisboa, 1735.
http://pt.wikipedia.org/wiki/Hist%C3%B3ria_tr%C3%A1gico-mar%C3%ADtima

Fernão Mendes Pinto (1510 – 1583): *Putování* (Peregrinação, 1614)

- líčí skutečná i smyšlená autorova dobrodružství na moři i na souši (cestování – putování) a přitom zachycuje nejružnější aspekty tehdejšího života v Orientu (všimá si především rozdílu mezi Evropany a místním lidem)
- žánrově dílo mnohovrstevné (prvky autobiografie, cestopisu, pikareskního a dobrodružného vyprávění)
(Fernão: Mentos? Minto)
- styl hovorový (přip. F. Lopese)

<http://alfarrabio.di.uminho.pt/verci/al/fpinto.htm>

3. naučná próza

João de Barros: *Duchovní zboží* (Ropicapnefma, Mercadoria Espiritual)

- ve formě rozhovoru alegorických postav (Vůle, Čas, Chápání x Rozum)
- záměrem je potírat kacířství, které popírá a) nesmrtelnost duše b) odměny a tresty v posmrtném životě c) nadřazenost křesťanství nad jiná náboženství;
- vítězství Rozumu, který má hájit katol. víru, není jisté, protože Čas debatu přeruší
- z hlediska ideologie je to dílo humanistické (protiklerikální a protišlechtické; inspirace Erasmem R. a jeho *Chválou bláznovství*), od r. 1581 na indexu

- b

4. krásná próza

- a) rytířský román
- b) milostná novela
- c) próza s realistickými a sociálními prvky (divadlo v próze)

a) rytířský román

- rozvíjely se 2 cykly: amadisovský a palmerinovský
- palmerinovský cyklus zahájen anonymním dílem *Palmerín de Oliva* (1511)
- ➔ Francisco de Moraes: *Palmerín anglický* (Palmeirim de Inglaterra, 1567), dobrodružství Palmerina a jiných rytířů (zápasy s obry, divochy, čaroději apod.); romány zahrnují stále více fantastických prvků, do 17. stol. se cyklus rozšiřoval, poté se vyčerpал (parodie: D. Quijote), v 19. stol. inspiroval romant. imaginaci (Scott, Dumas apod.)
- João de Barros: *Kronika o císaři Clarimundovi* (A Crónica do Imperador Clarimundo, 1522) – žánrově mezi ryt. románem, historiografií a epopéjí (vyzdvihuje slavné momenty port. monarchie), rétorický styl
- Jorge Ferreira de Vasconcelos: *Pamětní kniha o hrdinských činech druhého kulatého stolu* (O Memorial das Proezas da Segunda Távola Redonda, 1567), taktéž na pomezí mezi ryt. románem a dějepiscetvím: obs. rytířské příběhy (artušovské – konfrontované s činy Portugalců) a historickou rovínou (záznamy tehdejších reálií – popis Lisabonu, domů, oděvů, obřadů apod.)

b) milostná novela

Bernardim Ribeiro: *Kniha stesku*

2 verze:

- 1) *História da Menina e Moça*, 1554, Ferrara (shodují se 2 rukopisy)
 - 2) *Saudades de B. Ribeiro*, 1557, Évora (rozsáhlejší, podvrh?)
- Rámcová struktura: rámec (setkání dívky s paní) a vložené milostně-rytířské příběhy
 - A) Dílo otevírá monolog dívky psaný rytmizovanou prózou o nešťastné lásce, odloučení a utrpení (klíčové motivy: stesk, osamění, láska, utrpení, kontempace přírody)
 - B) Dívka hovoří s paní, která také trpí, o tom, co Saraiva a Lopes nazývají ženskou filozofií lásky (pouze ženy trpí láskou z důvodu uzavření a osamění, muži netuší, co to je, jsou pouze 2 výjimky, o kterých paní posléze vypráví)
 - C) Rytířské příběhy (Lamentor a Belisa, Binmarder a Aónie, Avalor a Arima) – všechny příběhy končí tragicky

Interpretace *Knihy stesku*

- Interpretace **psychologická**: jádrem děje je láska (nikoli pouze platonická, důl. roli hraje instinkt a příroda → dílo renesanční, později zakázané inkvizicí)
- Interpretace **symbolická**: 3 typy žen a lásky (tělesná, tělesná/duševní, duševní) – cesta ke křesť. ideálu (Arima – Maria)
- Interpretace **estetická**: literární vlivy (středověké básnictví – písně o milém [dívka, Aónie] a o lásce [Avalor slouží u dvora Arimě jako své paní], eklogy, pastorely, romance, antické a italské renesanční novely)
- Interpretace **jinotajná**: prvky žid. kabaly (autor novokřesťan), dimenze autobiografická (?) (Binmarder – jméno rytíře převlečeného za pastýře – Bernardim)

c) próza s realistickými a sociálními prvky (divadlo v próze)

Jorge Ferreira de Vasconcelos (1515 – 1563/85)

- komedie podle ital. vzoru, psané prózou, určené k četbě
- *Eufrosina* (1555): milostná zápletka (zamilovaný mladík z nižší šlechty usiluje o dceru velmože, za nepřítomnosti dívčina otce se vezmou), psychologické téma (stejně jako u B.R. – ženská touha pramení z klauzury), láska jako téma rozhovorů (tělesná x duševní); líčení různorodých prostředí a soc. skupin (filologický výzkum)
- *Ulyssipo* (1618, vznik před 1561): sonda do lisab. měšťanského prostředí; předjímá soc. kritiku port. naturalistů 19. stol.; nejde o psychologii, ale chování různých spol. typů
- *Aulegrafia* (1619): milostná zápletka z dvorského prostředí; je zde zachycena mentalita a jazyk dvořanů (zajímavá pro studium počátků barok. stylizace - konceptismu a kulteranismu)

5. divadlo

- klasické divadlo (jednota času, místa, děje; nápodoba antických vzorů, striktní dělení na žánry)
- Sá de Miranda (komedie psané prózou podle antických vzorů)
- **António Ferreira** (*Castro*, 1587, tragédie psaná veršem, téma fatality, rozporu mezi osobní láskou a službou vlasti; přítomnost chóru, který komentuje děj)
- **Luís de Camões** (komedie *Anfitriões*, 1587, *Filodemo*, 1587, *El-Rei Seleuco*, 1645, napsány mezi 1542 – 1543)